

TURKEY-İRAN BORDER RELATIONS IN THE SCOPE OF BORDER SECURITY

Dr. Bülent ÖZTÜRK

bulentozturk3@gmail.com

Abstract

Geopolitical problems are at the forefront of the prominent problems in Turkey-Iran relations. In addition, sectarian and ideological differences have triggered mutual insecurity in both countries. However, from a geopolitical point of developments in the Middle East, requires the improvement of Turkey's relations with Iran. In this context, the development of border relations for a long time carried out the steps to be taken and the border of the two countries on the conservation of geostrategic advantage. A healthy communication should be developed in all areas of relations with the two neighbouring will be able to continue their dominance as a powerful actor in the region.

Keywords: *Border Relationships, Public Diplomacy, Political Communication, Border Security, İnan Border*

SINIR GÜVENLİĞİ KAPSAMINDA TÜRKİYE-İRAN HUDUT İLİŞKİLERİ¹

Özet

Türkiye-İnan ilişkilerinde öne çıkan sorunların başında jeopolitik sorunlar gelmektedir. Bunun yanında mezhepsel ve ideolojik farklılıkların olması her iki ülkede karşılıklı güvensizliği tetiklemiştir. Ancak Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler jeopolitik açıdan İnan ile Türkiye'nin ilişkilerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda uzun süredir yürütülen hudut ilişkilerinin geliştirilmesi ve hududun muhafazası konusunda jeostratejik adımların atılması iki ülkenin menfaatine olacaktır. Sağlıklı bir iletişim ile ilişkilerin her alanda geliştirilebilmesi halinde iki komşu ülke bölgede güçlü aktör olarak hâkimiyetlerine devam edebileceklerdir.

Anahtar Kelimeler: *Hudut İlişkileri, Kamu Diplomasisi, Siyasal İletişim, Sınır Güvenliği, İnan Sınırı*

Giriş

Günümüzde toplumsal süreçleri anlamak ve anlatmak için çaba sarf eden her türlü disiplinin başında iletişim yer almaktadır. İletişimin olmadığı alandan bahsetmek imkânsızdır. Kitlelerin ne düşünecekleri, nasıl tutum ve davranışta bulunacakları, kime ya da hangi siyasi partilere oy vereceklerinin belirlenmesinde kitle iletişim araçlarının etkisi önemlidir.

¹ Bu çalışma 21-23 Eylül 2017 tarihinde Nevşehir'de gerçekleştirilen I. Uluslararası İpekyolu Akademik Çalışmalar Sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

İletişimin bir dalı olan siyasal iletişim ise; “belli ideolojik amaçları, toplumda belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde bu amaçları eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere siyasal aktörler tarafından çeşitli iletişim tür ve tekniklerinin kullanılması ile yapılan iletişim” olarak ifade edilmektedir (Aziz, 2003: 3).

Radyo, Televizyon, gazete gibi medya unsurları iletişim araçları olarak kullanılırken geliştirilen iletişim diline kamu diplomasisi eklenmiştir. Kamu diplomasisi kısaca, bir hükümetin başka bir ulusun halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi avantajına döndürmek amacıyla etkilemeye çalışmasıdır (Potter, 2002: 3). Szondi (2008: 6) göre ise kamu diplomasisi; yurt dışındaki hedef kitlenin duygu ve düşüncelerinde değişim yaratmak için yapılan kamusal iletişimdir. “İnsanlar benzer bir sorunla yüz yüze kaldıklarında, bir sorunun varlığına karar verdiklerinde ve o sorun konusunda bir şey yapmak üzere örgütlendiklerinde kamular oluşur” (Dozier ve Ehling, 2005: 185). Halkla ilişkiler disiplini sözlük manasında yerini bulan halka yönelik değil, ilgili kamulara yönelik bir eylemsel süreci yürütür. Örgüt ve kamuları arasındaki iletişim yönetimi olarak tanımlayabileceğimiz halkla ilişkiler uygulamaları, kendisi de büyük ölçekli bir örgüt olan devletin iletişim yönetimi içinde kullanılabilir (Yağmurlu, 2007: 26).

İlgili kamulara yönelik yürütülen kamu diplomasi si medya aracılığıyla kamuların birbirlerini yakından tanıyıp anlamalarını, etkileşimde bulunmalarını ve nihayetinde politik ve ekonomik faaliyetlerin sağlıklı yürütülmesini sağlamaktadır². Kamu diplomasisi ancak iletişimle gerçekleştirilebilir. Türkiye’de kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, 30 Ocak 2010 tarihli ve 27478 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2010/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur³. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün sekretarya hizmetleri Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir. Ancak Tahran Büyükelçiliğinde basın ataşesi uzun zamandır görevlendirilmemiştir ve kültür ataşesi vardır. Tahran’da açılan Yunus Emre Kültür Merkezi ile kültürel iletişim boyutunda sağlam adımlar atılmaktadır⁴. YEKM’de Türkiye’nin politikalarının ve kültürlerinin anlatılması hem halkla ilişkiler hem de kamu diplomasisi faaliyetleri ile değerlendirilebilir.

² 1989 itibarıyla, komünist bloğun parçası olan 8 ülkeden 29 yeni ülke ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerin hepsi kendilerini Avrupa’nın tarihsel ve kültürel olarak bir parçası olarak konumlandırmakta ve tüm dünyaya politik olarak istikrarlı, demokratik ve geleceği parlak piyasa ekonomileri olarak kendilerini sunmak istemektedirler (Szondi, 2009:292). 29 yeni ülke ile beraber Avrupa ve balkanlarda kamu diplomasisi faaliyetleri artmıştır.

³ Bkz: <https://kdk.gov.tr/>

⁴ Bkz: <http://www.yee.org.tr/tr/yunusemreenstitusu>

Osmanlı İmparatorluğu ile Safeviler döneminden gelen Türkiye-İran hudut sorunu Mustafa Kemal Atatürk ve Rıza Şah arasında gerçekleşen etkili iletişim ve ülkelerin yürüttükleri kamu diplomasisine binaen 23 Ocak 1932'de çözüme kavuşturulmuş, 27 Mayıs 1937'de Türkiye Büyükelçisi ve İran Dışişleri bakanlarının (1932 anlaşmasını düzenleyici) imzaladıkları ek bir anlaşma ile neticelendirilmiştir. Belirlenen hudut hattı sonrası Türkiye-İran hudut ilişkileri 14 Mart 1937 tarihinde Tahran'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahisi Arasında Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkûr Mıntıkada Çıkan Hadise ve İhtilaflarının Tesviyesine Ait Mukavelename" doğrultusunda yürütülmektedir.

Yürütülen hudut ilişkileri haricinde gelişen olumsuz durumlarda söz konusudur. Örneğin bu durumlardan biri ile alakalı Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya Türkiye-İran ilişkilerinin değişmez özelliklerinden birinin, iki ülke basınındaki karşılıklı söz düellosunu tasvir eden 'basın savaşları' (Çetinsaya, www.tarihtarih.com) olduğunu ifade eder. Bu sebeple iki ülke medyasının tarihte yaptıkları hataları5 başta içinde bulunulan süreçte ve yakın gelecekte tekrar etmemesi gerekmektedir. Bunun için de siyasal aktörlerin, kamu diplomasisinde yer alan bireylerin söylemlerine dikkat etmeleri gerekir.

Çalışmanın Amacı

Türkiye Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti arasında yürütülen hudut ilişkilerinin hukuki dayanakları ve geçmişi izah edilerek hudut güvenliğinin önemi ve olası gelişmelerin risk eksenli tahlili yapılacaktır.

Siyasal iletişim, toplumsal düzenin yeniden inşasında kullanılan bir araçtır. Kamu diplomasisi de bu bağlamda ele alınarak öncelikle dış kamulara yönelik, devletlerarası ilişkileri düzenleyen bir iletişim aracı olarak ele alınmıştır. Kamu diplomasisi çift taraflı bir iletişim ve etkileşimi öngörmektedir. Öncelikli hedef, muhatap kitlenin dinlenmesi ve önceliklerinin tespit edilmesi; ikinci olarak bilgilendirme, paylaşım, ikna ve etkileme amaçlanmaktadır (Kalın, 2010: 56).

Türkiye ve İran'ın yürüttükleri kamu diplomasisi ile sağlanan hudut sorununun çözümü neticesinde "Türkiye- İran Dostluk Anlaşması" ve "Güvenlik, Tarafsızlık ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları" imzalanmıştır. Bu anlaşmalar Sadabad Paktının imzasına ve hegemonik6 devletlere7 karşı bölgede güçlü bir siyasal istikrarın sağlanması konusunda önemli adımların başlangıcı olmuştur (Oberling, 1997:209-214). Nitekim Sadabad Paktı sonrasında imzalanan Bağdat Paktı, daha sonra adı

5 Bkz: 01.10.1949-25.03.1951 tarihleri arasında Tahran Büyükelçisi olarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun yazmış olduğu Zoraki Diplomat adlı kitabı (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1955), s. 298-300.

6 Bkz: Güçlü bir devletin iktisadi, askeri ve entelektüel kapasitesine dayanarak diğer devletler üzerinde rıza temelinde hükümet benzeri bir fonksiyon icra etmesi biçiminde tartışan Neo Gramsciyeen hegemonya ile Gramsciyeen hegemonya anlayışını Dünya Sistemi Kuramına uygulamaya çalışan G. Arrighi'nin ortaya koyduğu hegemonya kavramları

7 Tarihsel süreç içerisinde oluşan Hegemonik devletler için bkz: Cox, R.W. (1981), "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory", Millennium-Journal of International Studies, 10 (2), 126-155.

“Merkezi Antlaşma Teşkilatı” olan Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve Birleşik Krallık arasında, (Sovyetler Birliği'nin Ortadoğu'da nüfuz kurmasını önlemeye yönelik olarak kurulan) eski karşılıklı güvenlik ve savunma örgütü olan CENTO (Yeşilbursa,1996: 227), Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (RCD) ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) çizgisinde devam eden siyasi ve iktisadi işbirlikleri gelişmiştir. Bu işbirliklerinin içerisinde güvenlik boyutu da söz konusudur.

Yürütülen kamu diplomasisi ile hudut ilişkileri kapsamında olması gereken jeopolitik ve jeostratejik işbirliği her iki ülke için daha da elzem hale gelmiştir. Halen Türkiye ile İran arasında son dönemde artan işbirliği, özellikle güvenlik ve ekonomi alanlarda yoğunlaşmış (İnat, 2009:9) olmakla birlikte Ortadoğu coğrafyasında sömürgeci devletlerin belirlemediği nadir sınırlardan olan ve Osmanlı ve Safevi Türklerinin mutabık kalarak çizdikleri Türkiye- İran sınırı tehdit ve risk altındadır. Uluslararası güvenlik, bölgesel gelişmeler ve işbirlikleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken Türkiye-İran hudut görüşmeleri sadece sorunlar ve yasadışı faaliyetlerin önlenmesi açısından değil jeopolitik açıdan da gerekli olduğu ortaya konulacaktır.

Hipotez

Türkiye-İran ilişkilerinde öne çıkan sorunların başında jeopolitik sorunlar gelmektedir. Bunun yanında mezhepsel ve ideolojik farklılıkların olması her iki ülkede karşılıklı güvensizliği tetiklemiştir. Ancak Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler jeopolitik açıdan İran ile Türkiye'nin ilişkilerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda uzun süredir yürütülen hudut ilişkilerinin geliştirilmesi ve hududun muhafazası konusunda jeostratejik adımların atılması iki ülkenin menfaatine olacaktır. Sağlıklı bir iletişim ile ilişkilerin her alanda geliştirilebilmesi halinde iki komşu ülke bölgede güçlü aktör olarak hâkimiyetlerine devam edebileceklerdir.

Devletlerin sınırlarının güvenliklerini sağlama çabası, küreselleşme olgusu ile “tehdit eksenli güvenlik” anlayışının yerini “risk eksenindeki güvenlik⁸” anlayışına bırakması (Önen, 2015) sonrasında daha da zor hale gelmiştir. Türkiye jeopolitik, etnik ve kültürel sorunlardan kaynaklanan savaşların görüldüğü Orta Doğu, Balkanlar ve Kafkaslar'ın üçüne birden komşu olan tek ülkedir. Ayrıca NATO'ya göre istikrarsız ve riskli olarak sıralanan 16 bölgeden 13'ü Türkiye'nin etrafındadır. Bu bölgeler “Çeçenistan, Dağlık Karabağ, Güney Osetya, Abhazya, Kosova, Sancak, Bosna Hersek, Makedonya-Arnavutluk sınırı, Suriye, Irak'ın kuzeyi, Beyaz Rusya ve İrandır” (Güney ve ark.dan aktaran, Öztürk ve Bulut, 2017: 193). Ancak NATO'nun riskli bölgeler arasında gördüğü İran ile olan Türkiye sınırı emperyalist ülkelerce Ortadoğu'da çizilememiş nadir sınırlardan biridir ve günümüzde

⁸ Önen'e (2015) göre; Devletler bugün düşmanlardan ziyade riskler ve tehlikelerle karşı karşıyadır. Bu da ulusal güvenlik anlayışının risk kavramı ekseninde yeniden şekillenmek zorunda olduğu anlamına geliyor. Günümüz güvenlik anlayışının temeline risk kavramının yerleştirilmesi doğaldır. Zira küreselleşme süreci tehdit ve tehlikeleri belirsizleştirmiştir. Küreselleşme ekseninde şekillenen yeni güvenlik anlayışının bir diğer özelliği ‘fiziksel olmayan’ güvenlik olgusudur. Bilgi ve teknoloji konuları buna en güzel örnektir.

Ortadoğu'nun en istikrarlı siyasi sınırlarından birisi olma özelliğini taşımaktadır. Fakat emperyalist güçlerin amaçları doğrultusundaki bölgede yürüttükleri faaliyetleri dikkatle incelendiğinde, dolaylı olarak Türkiye-İran hududunun risk altında olduğu, bunun bölgede devletçikler kurma emelinden kaynaklandığı söylenebilir.

İki ülke ilişkilerinde gündeme gelen ideolojik sorunlar, bölücü terör örgütünün İran'daki kolu (PEJAK) bir tarafta beklerken Irak Bölgesel Kürt Yönetimi (IBKY) ve onun üzerinden ABD ve İsrail ile gelişen güvenlik meseleleri büyük bir tehdit olarak ilişkilerin rekabet ve çatışma ekseninden, uzlaşa ve işbirliği eksenine kaymasını mecbur kılmaktadır.

Türkiye-İran hududu, 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşmasından⁹ itibaren küçük ölçekli değişiklikler dışında, yaklaşık 378 yıldır hemen hemen aynı seklini korumaktadır. Yapılan değişikliklerden en büyüğü; 1907'de İran Meşrutiyetinden sonra bölgedeki aşiretlerin Türk köylerine saldırılarını engellemek için Osmanlı tarafından karşı taarruz yapılmış ve bu harekâta İran toprakları da alınmıştır. İlerleyen yıllarda ise Türkiye kendi sınır karakollarını, bu aşiret saldırılarını önlemek için, öne almış ve buna karşın İran nota vermiş; sınırlar ancak 23 Ocak 1932'de imzalanan ve Van-Kotur'un İran'a, Küçük Ağrı Dağı'nın ise Türkiye'ye verilmesi ile sonuçlanan Türkiye-İran Sınır Anlaşması ile netleşmiştir (As, 2010:245).

Bu sınırın bulunduğu bölgenin önemi soğuk savaşın başlangıç noktasında yer almasıyla da anlaşılabilir. Şöyle ki; yakın tarihte, 1946 yılında ABD Başkanı, Rus Büyükelçi Andrey Gromiko¹⁰'yu Beyaz Saray'a çağırarak "Kızılordu 48 saat içerisinde İran'ı terk etmezse, Sosyet Rusya'ya karşı atom bombası kullanmaktan çekinmeyeceklerini" bildirmiştir. Bölgede vuku bulan Güney Azerbaycan olayı¹¹ soğuk savaş'ın da miladıdır. Tebriz'de görevli ABD Başkonsolosu R.Rossou, " Azerbaycan Uğrunda savaş, 1946" isimli makalesinde şöyle yazmaktadır; "Kesinlikle söyleyebiliriz ki, Soğuk Savaş, 04 Mart 1946 tarihinde başlamıştır..." (Albayrak, 2013: 115). Küresel güçlerin ilgi alanında bulunan iki ülkenin sınırı günümüzde olduğu gibi önceden de önemini korumuştur.

Yürütülen Hudut İlişkileri

Yanı başımızda yürütülen bütün örtülü faaliyetlere rağmen Türkiye'nin güvenlik ve savunma politikası net ve açık bir şekilde devam ettirilmektedir. Bu politika ekseninde Türkiye ile İran arasındaki hudut ilişkileri, 14 Mart 1937 tarihinde Tahran'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile İran

⁹ Antlaşmanın tam metni için bkz: Muahedat Mecmuası, 2. Cilt, s: 308-312, TTK Yayınları, Ankara.

¹⁰ 1939 1988 yılları arasında Sovyetler Birliği'nin Londra ve Washington büyükelçiliklerinin yanı sıra dışişleri bakan yardımcılığı ve dışişleri bakanlığı yapmıştır.

¹¹ Detaylı Bilgi için Bkz: <http://blog.milliyet.com.tr/AramaBlogger/soguk-savasin-ilk-krizinin-patlaginda-guney-azerbaycan/Blog/?BlogNo=482331>

Devleti Şehinşahisi Arasında Hudut Mıntıkasının Emniyetine ve Mezkur Mıntıkada Çıkan Hadise ve İhtilaflarının Tesviyesine Ait Mukavelename" uyarınca yürütülmektedir.

İran ile imzalanan 1937 tarihli Mukavelename'ye göre;

Hudut çizgisinin iki tarafındaki 50 km. genişlikteki bölgeler "Hudut Bölgesi" olarak kabul edilmiş, bu bölgede çıkacak hudut olayları ve uyuşmazlıklarının incelenmesi ve çözümlenmesi için hudut makamları görevlendirilmiştir.

“Hudut olayları ve uyuşmazlıkları” tanımına aşağıda belirtilen konular alınmıştır.

Münferiden veya grup halinde, silahlı veya silahsız bir veya birkaç kişi tarafından hududun gayri kanuni olarak geçilmesi, Kasti olmayarak silahlı veya silahsız hudut muhafızları tarafından hududun geçilmesi, Kazaen veya kötü niyetle olmamak şartıyla hususi şahıslar hudut mıntıkası memurları tarafından, matlup müsaade istihsal edilmeksizin, hududun geçilmesi, Şekavet, yağmagerlik, gasp, hırsızlık ve kaçakçılık fiillerinden birini işlemek maksadıyla hududun geçilmesi, Gayri kanuni olarak hududun geçilmesine muavenet ve müzaheret ve bir akit taraf arazisi sakinlerini, diğer taraf arazisine muhacerete teşvik. Nehir ve sulama kanalları tesisatı ve hudut suları Talveg hattı dahil olmak üzere hududun hemen yakınında bulunan inşaatın ve hudut taşlarının tahribi veya yerlerinin değiştirilmesi. Hükümete ve müessesatı umumiyeye ve hususi eşhasa ait bir taraftaki emvalin, gayri kanuni olarak diğer taraf arazisine nakli, Hayvanat ve sürülerin kazaen hududu geçmesi veya hududun diğer tarafına kaçırılması, Diğer Akit taraf arazisinde bulunan Karakol ve Nöbetçilere veya şahıslara veyahut hudut taşlarına silah atılması. Bir taraf arazisinde mukim eşhas tarafından diğer taraf arazisinde mukim eşhas ve hudut muhafızlarına karşı vaki olan katil, cerh ve bilcümle diğer tecavüz fiilleri. Diğer taraf menfaatlerini zardide etmek veya hudut mıntıkasının nizam ve asayişini ihlal etmek maksadıyla yapılacak hazırlıklar, teşebbüs ve fiiller. Hava tarikiyle hududun tecavüzü.

Hudut olayları ve uyuşmazlıklarının incelenmesi ve çözümlenmesi amacıyla aşağıdaki makamlar yetkilendirilmiştir.

	Görevli Hudut Makamı	
	TÜRKİYE	İRAN
Birinci Derece	Kaymakamlar	Hudut Komiser Muavinleri

Hudut Makamları		
İkinci Derece Hudut Makamları	Valiler	Hudut Komiserleri
Üçüncü aşamada	YÜKSEK HUDUT KOMİSYONU	

(Türkiye - İran Hududunun İran tarafında İran İntizami Kuvvetlerine bağlı olarak Urumiye İç Güvenlik Alay Komutanlığı (Makü, Hoy, Salmas ve Urumiye’de konuşlandırılmış İç Güvenlik Tabur Komutanlıkları ile) görev yapmaktadır. Hudut bölüklerine bölgenin coğrafî özellikleri ve kaçakçılık faaliyetlerinin yoğunluğu dikkate alınarak 5 ile 10 arasında değişen sayıda sınır karakolu bağlı bulunmaktadır. Türkiye sınırına mücavir İran sınır karakolları İntizami Kuvvetlere bağlı olmakla beraber, sınır hattı boyunca az sayıda Devrim Muhafızları Ordusu’na bağlı karakollar da bulunmaktadır).

Hudut bölgesinde ortaya çıkacak hudut olay ve uyuşmazlıkları, öncelikle (ilk aşama olarak) “Birinci Derece Hudut Makamları” (Kaymakamlar/Hudut Komiser Muavinleri) tarafından incelenmekte ve çözümlenmektedir.

Birinci derece hudut makamları, düzenli olarak iki ayda bir toplanmakta, gereğinde, akit taraflardan birisinin talebi üzerine acilen de olağanüstü toplantılar yapılmaktadır.

Birinci derece hudut makamlarının iki toplantıda üzerinde anlaşamadıkları sorunlar, incelenmesi ve çözümlenmesi amacıyla, İkinci Derece Hudut Makamları’na (Valiler/Hudut Komiserleri) sunulmaktadır.

İkinci Derece Hudut Makamları (Valiler/Hudut Komiserleri) yılda iki defa toplanmakta, gerek olduğu hallerde, acil olarak olağanüstü toplantılar da yapabilmektedirler.

1937 tarihli Mukavelename hükümlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak, ortak hudutta iyi komşuluk ilişkilerinin korunmasını sağlamak ve bu kapsamda iki tarafın sıra ile birinci ve ikinci derece hudut makamları tarafından görüşüldüğu halde halledilememiş olan tüm hudut olay ve uyuşmazlıklarının çözümlenmesine çalışmak üzere, her iki taraftan eşit sayıda üyenin katılımı ile YÜKSEK HUDUT KOMİSYONU’nun (YHK) kurulması öngörülmüştür.

Huduttaki düzen ve güvenliğin mümkün olan en iyi şartlarda sağlanması amacıyla Komisyonun toplantıları münavebe ile ve genellikle taraf ülke başkentlerinde

yapılmaktadır. Yüksek Hudut Komisyonu toplantılarının koordinasyonu, taraf ülkelerin Dışişleri Bakanlıklarında, hudut konularından sorumlu Genel Müdürlükler tarafından yerine getirilmekte, taraf heyetleri ilgili Genel Müdürler başkanlığında teşkil edilmektedir. Yapılan toplantılar sonunda, bir protokol düzenlenmektedir.

Yüksek Hudut Komisyonu bugüne kadar 26 toplantı gerçekleştirmiştir. En son toplantı olan 26. YHK toplantısı 5-10 Mayıs 2012 tarihlerinde Tahran'da yapılmıştır. Bu kapsamda bugüne kadar yapılan Yüksek Hudut Komisyonu toplantılarının tarih ve yerleri şu şekildedir:

No	Tarih	Yer
1. YHK	Temmuz-1938	Trabzon
2. YHK	İlk Kanun-1940	Hoy
3. YHK	Ağustos-1950	Van
4. YHK	Eylül-1955	Rızaiye
5. YHK	Eylül-1959	Ankara
6. YHK	Kasım-1961	Rızaiye
7. YHK	Aralık-1963	Erzurum
8. YHK	Kasım-1964	Rızaiye
9. YHK	Kasım-1965	Erzurum
10. YHK	Ekim-1966	Rızaiye
11. YHK	Ekim-1967	Ankara
12. YHK	Kasım-1968	Tahran
13. YHK	Ocak-1970	Ankara
14. YHK	Ocak-1972	Tahran
15. YHK	Aralık-1974	Ankara
16. YHK	Temmuz-1989	Urumiye
17. YHK	Aralık-1990	Ankara
18. YHK	Kasım-1994	Tahran
19. YHK	Haziran-1999	Ankara

20. YHK	Kasım-2000	Tahran
21. YHK	Mart-2002	Ankara
22. YHK	Temmuz-2003	Tahran
23. YHK	Eylül-2005	Ankara
24. YHK	Haziran-2007	Tahran
25. YHK	Nisan-2010	Ankara
26. YHK	Mayıs-2012	Tahran

Sonuç

Günümüzde Türkiye- İran hududundan iki ülkenin iç piyasasında tüketilen, başta akaryakıt olmak üzere, tekstil, elektronik eşya, tarımsal ilaç, gıda ve tekel ürünleri gibi çeşitli malların yasadışı ticareti ile birlikte yasadışı göçmen kaçakçılığı ve narkotik malzeme geçişi yapılmaktadır. TOKİ Başkanı Ergün Turan yaptığı basın açıklamasında¹², “İğdir ve Ağrı illerinde yaklaşık 144 kilometrelik sınır duvarı inşa edeceklerini” aktardı. İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Behram Kasımi Tahran'da düzenlediği basın toplantısında, Türkiye'nin İran sınırına inşa etmeye başladığı duvarla ilgili soru üzerine, "Biz, iki ülke arasındaki sınırı daha güvenli hale getirecek her türlü girişimi memnuniyetle karşılıyoruz" demiştir. Türk makamlarının kendilerini konuyla ilgili bilgilendirdiğini de ifade etmiştir¹³ (08.09.2017 tarihli Yenişafak Gazetesi).

Bölücü terör örgütü eylemlerine başladıktan sonra Türkiye, Irak ile Ağustos 1984 tarihinde terör örgütü mensuplarını Irak topraklarında sıcak takip edebilmeyi sağlayan bir anlaşma imzalamış, hemen ardından İran ile de kendi topraklarında diğer ülkenin güvenliğini tehdit eden faaliyetlerin izin verilmemesi hususunda 28 Kasım 1984'de bir anlaşma daha imzalanmıştır. İnşa edilecek olan sınır hattındaki 144 km'lik duvar ile terör örgütlerinin geçişlerini engellemesi amaçlanmaktadır.

İran dini yapısının; %85-90'ını Şii Müslümanlar, %8-10'unu Sünni Müslümanlar, kalan %2-7'sini ise diğer dinlere mensup insanlar (Bahai, Sabii, Hindu, Yezidi, Zerdüş, Yahudi ve Hristiyanlar) oluşturmaktadır (Albayrak, 2013:31). “İslam'la savaş” tezinin nasıl “İslam iç savaşı” tezine dönüştürüldüğü, “İslam'ın kanlı sınırları” projesinin nasıl “Savaş İslam'ın kalbine yerleşecek” senaryosu haline getirildiği, “İslam iç savaşı” için Müslüman coğrafyada kimlerin seferber edildiği, etnik ve mezhep çatışmalarının da ötesinde ne tür yeni ayrışma ve çatışma tezlerinin üretildiği ve servis edildiği, Müslümanların Batı'ya öfkesinin nasıl Batı'nın lehine bizi hedef alan silaha döndürüldüğü gibi konularda dikkatli olunması (Karagül, Yenişafak, 08.09.2017) gereken

¹² <http://www.yenisafak.com/ekonomi/iran-sinirina-da-duvar-2659438>

¹³ Bkz: <http://www.yenisafak.com/ekonomi/turkiye-iran-sinirina-duvar-icin-cevap-geldi-2660575>

içinde bulunduğumuz süreçte, 2007 tarihli Smith Richardson Vakfı tarafından yazılan “Sivil Demokratik İslam: Ortaklar, Kaynaklar ve Stratejiler” başlıklı, Washington ve Londra merkezli bir strateji ile İslam ve Müslümanların nasıl kontrol altına alınacağı ifade edilen rapor dikkatle incelenmelidir. Nitekim İslam iç savaşını destekleyen rapor Müslümanları modernist, laik, geleneksel ve fundamentalist olmak üzere dört ayrı gruba ayırarak birbirleriyle savaşmalarını teşvik edecek faaliyetlerin yürütülmesini istemektedir.(Benard, 2003). Nüfuslarının büyük bir kısmı Müslüman olan iki komşu ülke bu stratejik planlara karşı son derece uyanık olmak zorundadırlar.

Öte yandan [Matthew Rosenberg](#) ve [Adam Goldman](#)'ın 02 Haziran 2017 tarihli The New York Times da ki haberlerine göre (www.nytimes.com) ; Afganistan, Pakistan ve Yemen'de gerçekleştirdiği, yüzlerce sivilin de ölümüne yol açan örtülü operasyonlardaki rolü ve CIA'in gizli üslerinde yaptığı sorgulamalarıyla ünlenmiş CIA ajanı Michael D'Andrea örtülü operasyonlardaki uzmanlığına binaen, 2006'da başına getirildiği CIA'in Terörle Mücadele Departmanı'nda edindiği tecrübe ile İran operasyonlarıyla ilgili departmanın başına getirilmiş olması, Türkiye'den sonra en fazla Türk nüfusunun yaşadığı ülkelerden biri olan İran'a yönelik 'örtülü faaliyetler' kapsamındaki uygulamaların artan bir şekilde devam edeceğinin açık göstergesidir¹⁴.

15-17 Ağustos 2017 tarihlerinde Türkiye'ye 3 günlük ziyarette bulunan İran Genel Kurmay Başkanı Tümgeneral Dr. Mohammad Hossein BAGHERI ve Türkiye Cumhuriyeti Genel Kurmay Başkanı Org.Hulusi Akar arasındaki görüşmede; bölge güvenliğini tehdit eden tüm terör örgütleri ile ortak mücadelede kararlılığın önemi, Hudut güvenliği konusunda mevcut işbirliğinin gerekliliği, bölgesel güvenlik ve istikrar için yapılabilecek katkı konularında görüş alışverişi yapıldığı TSK ce basın açıklaması ile duyurulmuştur (www.tsk.tr). Suriye, DAESH ve Kuzey Irak Kürt Yönetiminin yapacağı referandum konusunda mutabık kalınan İran ile Türkiye ilişkilerinin ve işbirliklerinin önemi bir kez daha anlaşılmıştır.

İsrail'in, Irak Bölgesel Kürt Yönetimi'ne (IKBY) bağımsız devlet olabilmesi konusunda koşulsuz destek verdiği gözlemlenmektedir. Bu bölgede PYD'yi (Partiya Yekitiya Demokrat/ Demokrat Birlik Partisi) destekleyen güç ABD'dir. Sanıldığı gibi IKBY'nin desteği söz konusu değildir. Zaho ve Dohuk'ta bulunan tarımsal araziler PKK terör örgütüne işgal edilmiş olması IKBY'ni son derece rahatsız etmektedir. ABD Irak'ın kuzeyinde var olan İran sevgisini silemez, çünkü peşmergelerin çoğu İran'da doğmuştur. İran Kürtlere topraklarını açmış, Saddam döneminde Barzani İran'dan Irak Kürtlerini yönetmiştir. Irak Kürtleri kritik süreçlerde İsfahan'da yaşamışlardır. Irak-İran savaşında Kürtler İran tarafında yer almışlardır. Bu sebeple bölücü terör örgütü ile mücadele açısından da İran ile ortak bir strateji geliştirmek jeopolitik ve jeostratejik başarı elde etmek demektir.

¹⁴ Detaylı bilgi için Bkn: <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/karanlik-prens-ve-abd-istihbaratinin-ortulu-faaliyetleri/842932>.

Türkiye ve İran ilişkileri siyasal rejimleri ve hükümetlerin politikaları ekseninde şekillenmektedir. Jeopolitik ve siyasi gelişmeler ilişkilerin seviyesini olumlu yada olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde İkinci Beyazıt'ın, cumhuriyet döneminde ise yakın siyasi tarihimizde derin izler bırakan eski cumhurbaşkanları Turgut Özal ve Süleyman Demirel ile eski Başbakanlardan Necmettin Erbakan'ın yürüttüğü uzlaşmacı kamu diplomasisi ve çatışmada uzak siyasal iletişim dili her iki ülkenin menfaatleri açısından devam ettirilmelidir.

Kamu diplomasisi ile diplomasi faaliyetleri sadece diplomatlar tarafından yürütülürken günümüzde çok farklı aktörlerin etkinlikleri arasına girmiştir. Hem kuramsal tartışmalar hem de tarihsel uygulamalar göstermektedir ki, örgütlerin iletişim stratejisini yöneten halkla ilişkiler disiplini, devletlerin iletişim stratejilerine önemli katkılar yapmaktadır. Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkiler ile halkla ilişkilerin kesişme noktasında bulunan ve giderek önemi artan bir çalışma alanıdır (Yağmurlu, 2007:9-10). Bu çalışmayı yürütmesi gereken ve yürüten kişi ve kurumlar bilinçlendirilmeli ve güçlendirilmelidir.

Mezhep ve etnik farklılıklar üzerinden ayrıştırılan Ortadoğu coğrafyasını bölme ve düşmanlaştırma amacına matuf "Sivil Demokratik İslam" başlıklı Washington ve Londra merkezli bir strateji ancak güçlü kamu diplomasisi ile yürütülen ilişkiler ve sınır güvenliğini sağlamakla bir boyutuyla engellenebilecektir. Türkiye-İran hudut ilişkilerinin de önemi bu kapsamda her zamankinden daha fazla anlam ifade ettiğinden akamete uğratılmamalı ve siyasal etkinlik ve işlerliğe bu alanda da ağırlık verilerek güç kazandırılmalıdır.

Kaynakça

Albayrak, R. (2013). Türklerin İran'ı, Berikan Yayınevi, Ankara.

As, E. (2010). XVI. YY. dan Cumhuriyetin İlk Yıllarına Kadar Türk-İran Sınır Sorunları ve Çözümü, Ankara Üni. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, s:219-253, Ankara.

Aziz, A. (2003). Siyasal İletişim, Nobel Yayınları, Ankara.

Benard, C. (2003). 'Civil Democratic Islam, Partners, Resources and Strategies', Supported by the Smith Richardson Foundation, Rand, National Security Research Division, Santa Monica, USA.

Cox, R.W. (1981), "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory", Millennium-Journal of International Studies, 10 (2), s:126-155, London.

Çetinsaya, G. <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=354876>

Dozier, D.M. ve William P. E. (2005). "Halkla İlişkiler Programlarının Değerlendirilmesi: Programların Etkileri Konusunda Literatürün Bize Söyledikleri." Halkla İlişkiler ve İletişim

Yönetiminde Mükemmellik. (der.) James E. Grunig. Rota Yayınları. İstanbul.

İnat, K.(2009). “Türkiye’nin Son Dönemde İnan Politikası: Barış ve Kalkınma İçin Karşılıklı Bağımlılık”, ORSAM-Ortadoğu Analiz, cilt: 1, sayı: 10, Ankara.

Kalın, İ. (2010). “Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi”, Yükselen Değer Türkiye, MÜSİYAD, s:49-67, İstanbul.

Karagül, İ. , (2017) ; internet: <http://www.yenisafak.com/yazarlar/ibrahimkaragul/cemaatler-tehdit-mibu-tartismayi-kim-yonetiyor-2040025>, Erişim: 08.09.2017.

Oberling, P. (1997). “Atatürk ve Rıza Şah”, (Çev. Hasan Mert), Tarih İncelemeleri Dergisi XII, s.209-214, İzmir.

Önen, N. (2015) ; İnternet: Küreselleşme Ekseninde Değişen Güvenlik Algısı <http://akademikperspektif.com/2015/03/16/kuresellesme-ekseninde-degisen-guvenlik-algisi/>, en son erişim: 20/09/2017.

Öztürk, B. ve Bulut, İ. (2017).” Küreselleşen Dünyada Devletlerin Sınır Güvenliği: Uludere Sınırı Örneği”, Devlet Doğasının Değişimi: Güvenliğin Sınırları, Derleyen: Tolga Sekman, S.189-209, Tasam Yayınları, İstanbul.

Potter, E.(2002). “Canada and the New Public Diplomacy”, Netherlands Institute of International Relations, Hollanda.

Szondi, G. (2008). Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. Clingendael: Naderland İntitute of İnternational Relations, Naderland.

Szondi, G. (2009). “Central and Eastern European Public Diplomacy”. Routledge handbook of Public Diplomacy. Derleyenler: Nancy Snow and Philip Taylor. NY: Routledge.

TSK Basın açıklaması, http://www.tsk.tr/Faaliyetler/Faaliyet_20.

Yağmurlu, A. (2007). “Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi”, İletişim Araştırmaları Dergisi, C. 5, s:9-38. İletişim Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara.

Yeşilbursa, B.K. (1996). 'The Baghdad Pact and Anglo-American Defence Policies in the Middle East, 1955-1959', Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Manchester, USA.